

ECOLOGICAL AND SOCIAL FACTORS' IMPACT ON THE GLOBAL OIL MARKET

Eshonqulov Akbarjon Abduvahob o'g'li

Abstract

This article examines the impact of ecological and social factors on the global oil market. It analyzes the ecological and social factors influencing the development of the oil industry and oil markets, as well as their significance and role in the global economy. Ecological factors, such as climate change, the transition to green energy, and the environmental impact of oil extraction, are discussed. Additionally, social factors—such as labor conditions, energy security, and the demand for oil resources in developing countries—are explored in terms of their influence on market prices and policies. The article aims to identify how these factors have contributed to changes in the global oil market, particularly concerning price stability and market trends.

Basic words and concepts: Ecological factors, Social factors, Oil market, Climate change, Green energy, Environment, Energy security, Oil prices, Global economy.

ВЛИЯНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ И СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА МИРОВОЙ НЕФТЯНОЙ РЫНОК.

Аннотация

Эта статья исследует влияние экологических и социальных факторов на мировой нефтяной рынок. В статье анализируются экологические и социальные факторы, влияющие на развитие нефтяной промышленности и нефтяного рынка, их роль и значение в глобальной экономике. Рассматриваются экологические факторы, такие как изменение климата, переход на зеленую энергию и воздействие добычи нефти на окружающую среду, а также социальные факторы — например, условия труда, энергетическая безопасность и потребность развивающихся стран в нефтяных ресурсах, влияние этих факторов на рыночные цены и политику. Статья направлена на выявление влияния этих факторов на изменения, происходящие на мировом нефтяном рынке, в частности, на стабильность цен и рыночные тенденции.

Ключевые слова и понятия: Экологические факторы, Социальные факторы, Нефтяной рынок, Изменение климата, Зеленая энергия, Окружающая среда, Энергетическая безопасность, Цены на нефть, Глобальная экономика.

EKOLOGIK VA IJTIMOIIY OMILLARNING JAHON NEFT BOZORIGA TA'SIRI

Eshonqulov Akbarjon Abduvahob o'g'li

Annotatsiya:

Ushbu maqola ekologik va ijtimoiy omillarning jahon neft bozoriga ta'sirini o'rganadi. Maqolada neft sanoati va neft bozorining rivojlanishiga ta'sir qiluvchi ekologik va ijtimoiy faktorlar, ularning global iqtisodiyotdagi o'rni va muhimligi tahlil qilinadi. Ekologik omillar, jumladan, iqlim o'zgarishi, yashil energiyaga o'tish va neft qazib olishning atrof-muhitga ta'siri, shuningdek, ijtimoiy omillar — masalan, mehnat sharoitlari, energiya xavfsizligi va rivojlanayotgan mamlakatlarning neft resurslariga bo'lgan ehtiyoji, bozordagi narxlar va siyosatga qanday ta'sir ko'rsatishi batafsil yoritiladi. Maqola ushbu omillarning jahon neft bozorida yuzaga kelgan o'zgarishlarga, xususan, narxlar barqarorligi va bozor tendentsiyalariga ta'sirini aniqlashga qaratilgan.

Tayanch so'zlar va tushunchalar: Ekologik omillar, Ijtimoiy omillar, Neft bozor, Iqlim o'zgarishi, Yashil energiya, Atrof-muhit, Energiya xavfsizligi, Neft narxlari, Global iqtisodiyot

Kirish. Neft — zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, uning narxi va ta'minoti global iqtisodiyotning barqarorligini belgilovchi muhim omillardandir. Biroq, so'nggi yillarda neft bozoridagi o'zgarishlarga nafaqat iqtisodiy va siyosiy, balki ekologik va ijtimoiy omillar ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Iqlim o'zgarishi, yashil energiyaga o'tish jarayonlari, atrof-muhitni himoya qilish talablari, shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlardagi energiya resurslariga bo'lgan talabning ortishi — bularning barchasi neft sanoati va uning bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Neft jahon savdosining eng muhim tovarlaridan biridir. Amaldagi energiya tashuvchisi sifatida u dunyodagi iqtisodiy aloqalarni ta'minlaydi.

Dunyo mamlakatlarini shartli ravishda quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin.

Faqat neft eksport qiladigan mamlakatlar: Saudiya Arabistoni, Rossiya, BAA, Kanada, Iroq, Quvayt, Liviya, Norvegiya, Meksika, Angola, Liviya, Eron, Venesuela va boshqalar.

O'z-o'zidan neft qazib oladigan, ammo ichki bozor taqchilligini qoplash uchun importga murojaat qiladigan mamlakatlar: AQSh, Xitoy, Buyuk Britaniya.

O'z-o'zidan neft qazib olmaydigan yoki neft tanqisligini faqat import orqali to'lashi mumkin bo'lgan mamlakatlar: Hindiston, Yaponiya, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya.

Birgalikda uchta davlat-AQSh, Rossiya va Saudiya Arabistoni dunyodagi neftga bo'lgan ehtiyojning 40% dan ortig'ini ishlab chiqaradi. Shu bilan birga, neft iste'molining asosiy jahon bozorlari AQSh, Xitoy, Yaponiya va Hindistondir.

Neft ishlab chiqarish va iste'mol qilish hajmini hisobga olish uchun kuniga bir barrel ishlatiladi. Barrel-159 litr hajmdagi neft yoki neft mahsulotlari uchun bitta standart barrelning sig'imi. Barreldan tonnaga o'tkazishda neftning zichligini hisobga olish kerak-har bir navda u har xil.

Dunyoda neftning umumiy iste'moli kuniga 100 million barrelni tashkil etadi (2000-yillarning boshida 80 million). Talab yiliga o'rtacha 2 foizga o'sib bormoqda. Ushbu o'sishning lokomotivlari turmush darajasi ko'tarilayotgan mamlakatlardir. Ming yillikning boshlarida bu Xitoy edi, ammo yaqin kelajakda Hindiston iste'molning o'sish markaziga aylanishi mumkin.[1,26]

Jahon bozorlarida ulushlar bo'yicha neft iste'moli:

- 36% — Osiyo (Xitoy, Hindiston);
- 20% — AQSh (Kanada bilan birgalikda — 25%);
- 15% — Evropa va Turkiya;
- 9% — Yaqin Sharq;
- 6,5% — Markaziy va Janubiy Amerika;
- 4% — Afrika mamlakatlari;
- 4% MDH mamlakatlari.

Iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha neft iste'moli:

70% transport (avtomobillar, kemalar, teplovozlar va aviatsiya), shundan 10% aviatsiyaga to'g'ri keladi;

25% sanoat, shundan 15% neft — kimyo;

5% — uy xo'jaliklari va biznes.[5,76]

Jahon neft savdosi, shu jumladan fond bozori, ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi abadiy qarama — qarshilikdir. Resurs iste'molchilari rivojlangan mamlakatlar, ishlab chiqaruvchilar esa rivojlanayotgan iqtisodiyot (rivojlanayotgan) mamlakatlardir. Neft ishlab chiqaruvchi mamlakatlar uchun bu eksport daromadlari va byudjet tushumlarining muhim manbai hisoblanadi.

Ekologik xavf-xatarlardan tashqari, ijtimoiy omillar, masalan, mehnat sharoitlari, energiya xavfsizligi va neft resurslarining noteng taqsimlanishi, bozorning narx barqarorligini va rivojlanish tendentsiyalarini shakllantiradi. Ushbu maqolada, ekologik va ijtimoiy omillarning jahon neft bozoriga ta'siri o'rganiladi va ular qanday qilib global iqtisodiy muvozanatni ta'minlashga yordam berishini aniqlashga harakat qilinadi. Neft bozoridagi o'zgarishlarning sabablarini va ularning kelajakka ta'sirini tushunish, dunyo iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

- **Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Literature review).** Jahon neft bozorining rivojlanishi va unga ta'sir qiluvchi omillarni o'rganish sohasida ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilgan. Adabiyotlarda neft sanoatining iqtisodiy, siyosiy, ekologik va ijtimoiy jihatlari keng muhokama qilinadi. Ayniqsa, ekologik va ijtimoiy omillar, neft bozoriga ta'sir qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida alohida e'tiborni tortmoqda.

Ekologik omillar: Iqlim o'zgarishi va atrof-muhitni himoya qilish masalalari neft bozoriga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Gippard va Jenkins (2017) o'z tadqiqotlarida yashil energiya texnologiyalarining joriy etilishi va neftga bo'lgan ehtiyojning kamayishi natijasida neft bozorining o'zgarishini tahlil qilgan. Ular ekologik xavf-xatarlarni kamaytirish maqsadida energiya manbalarining diversifikatsiya qilinishi zarurligini ta'kidlagan. Shuningdek, iqlim o'zgarishi masalalari bo'yicha Benerji va Shankar (2015) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, iqlim siyosatining qattiqlashishi va bu jarayonda neft sanoatiga qanday bosimlar bo'lishi mumkinligi o'rganilgan. Ular neft bozorining kelajagi iqlim siyosatiga bog'liq ekanligini qayd etgan.

Ijtimoiy omillar: Ijtimoiy omillar, masalan, mehnat sharoitlari, energiya xavfsizligi, rivojlanayotgan mamlakatlarning neft resurslariga bo'lgan ehtiyoji ham neft bozorini shakllantiradigan muhim faktorlardan hisoblanadi. Mehnat sharoitlari va inson huquqlariga oid masalalar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda muhim ahamiyat kasb etadi. Smith va Rogers (2018) o'z tadqiqotlarida, rivojlanayotgan davlatlarda neft ishlab chiqarishning iqtisodiy ijtimoiy oqibatlarini o'rganib, resurslarining noteng taqsimlanishi va mehnat sharoitlarining yomonlashishi bozorning narx barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatgan.[2,55]

Energiyaga bo'lgan ehtiyojning oshishi, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda, neft bozoriga bo'lgan talabning ortishiga olib kelmoqda. Xususan, Raut (2016) o'zining

"Energy Security and Oil Markets" nomli tadqiqotida energiya xavfsizligi masalasini o'rganib, neftga bo'lgan ehtiyojning global ravishda ortishining neft narxlarining o'zgarishiga qanday ta'sir qilayotganini tahlil qilgan. U, shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlarning neft resurslariga bo'lgan qaramligini kamaytirish uchun yashil energiya texnologiyalariga sarmoya kiritishni taklif etgan.[3,41]

Global iqtisodiyot va neft bozoridagi tendentsiyalar: Neft bozorining global iqtisodiyot bilan bog'liq o'zgarishlari haqida ko'plab ilmiy ishlar mavjud. Bu borada, Krugman va Obstfeld (2017) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, jahon iqtisodiyotidagi moliyaviy inqirozlar va neft narxlarining keskin o'zgarishlarining o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan. Ular, moliyaviy inqirozlar natijasida neft narxlarining pasayishi, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishga va bozorlarning barqarorligiga qanday salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatgan.[4,23]

Shuningdek, Yu (2019) neft bozorining dinamikasini o'rganish orqali ekologik va ijtimoiy omillar orasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilgan. Uning tadqiqotiga ko'ra, ekologik siyosat va ijtimoiy talablar jahon neft bozorini shakllantiruvchi omillardan biri bo'lib, ular narxlar barqarorligi va bozor tendentsiyalariga sezilarli darajada ta'sir qiladi.[9,89]

- **Tahlil va natijalar (Analysis and results).** Neftdan qayta ishlangan mahsulotlarning sanoat korxonalari odatda eng ko'p iste'mol qilinadigan hududlarda yoki logistika sxemalari bo'yicha afzal qilingan joylarda joylashgan. Bugungi kunda dunyodagi deyarli har qanday mamlakat neft mahsulotlarini sotib oluvchidir va uni iste'mol qilish darajasi to'g'ridan-to'g'ri mutanosib ravishda mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga bog'liq. "Qora oltin" mahsulotlarini iste'mol qilishning yuqori ko'rsatkichlariga ega bo'lgan ko'plab mintaqalar yoqilg'i-energetika kompleksi bilan to'liq mos keladigan ulkan ishlab chiqarish neftni qayta ishlash potentsialiga ega, bu dvigatel moylari, maxsus yoqilg'i mahsulotlari, shu jumladan qozonxonalar va pechkalar, GTT va boshqalar. ushbu sohaning kerosinga muhtoj neft-kimyo sanoati bilan aloqasi, piroliz jarayonlarini amalga oshirish uchun erituvchi komponentlar, propilen, etilen va xom ashyo. Bundan tashqari, neftni qayta ishlash mahsulotlari quyidagi sohalarida keng qo'llaniladi: mashinasozlik, metallurgiya, qishloq xo'jaligi va boshqalar. Neft qayta tiklanmaydigan mahsulotdir. Shuning uchun uni qazib olish va qayta ishlash hajmi ichki va tashqi bozorda iste'molchilarning ehtiyojlariga mos kelishi

kerak. Bugungi kunda ko'plab mamlakatlar "qora oltin" qazib olish bilan shug'ullanmoqdalar va ushbu texnologik jarayonda mahsulotning qiymati va uning jahon bozoridagi raqobatbardoshligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu jarayon o'tmishda kelib chiqqan. O'tgan asrning 70-yillariga qadar uglevodorodlarga, shu jumladan neftni qayta ishlash mahsulotlariga bo'lgan ehtiyoj ishlab chiqarish imkoniyatlaridan yuqori edi. Keyinchalik, eng chuqur neft inqirozlaridan biri sodir bo'ldi, bu energiya resurslari tarkibini qayta taqsimlashga olib keldi, natijada yoqilg'i-energetika balansi tarkibidagi ko'mirning ulushi keskin oshdi. Neftchilar dastlabki yoqilg'ini chuqurroq qayta ishlash hisobiga o'z mahsulotlarini kengaytirishga majbur bo'lishdi. Bu turli xil energiya uskunalarda ishlatiladigan qozon yoqilg'isi iste'molining sezilarli darajada pasayishiga to'g'ri keldi. Iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda shunga o'xshash tendentsiya joriy asrning boshlarida ham kuzatilgan. Jahon neftni qayta ishlash sanoatining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: Neftni qayta ishlashning umumiy hajmi va uning umumiy quvvati. Yoqilg'i bozorining ushbu segmentining rentabelligi neft-kimyo sanoati yoki "qora oltin"qazib oluvchi korxonalarga qaraganda ancha past. Ekologik standartlarning kuchayishi va mahsulot ishlab chiqarish tannarxining oshishi natijasida neftni qayta ishlashga kapital qo'yilmalarning o'sish tendentsiyasi. Neftni qayta ishlash sohasidagi texnologik jarayonlarni chuqurlashtirish, shuningdek mahsulot sifatini oshirish. Jahon neft sanoatini boshqarish muammolari, muqobil energiya texnologiyalarining paydo bo'lishi va rivojlanishi (shu jumladan ekologik toza va xavfsiz) uning qiyofasini sezilarli darajada o'zgartiradi. Jahon iqtisodiyotining ushbu sektoriga ta'sir qiluvchi asosiy omillar: Nafaqat sanoat sektoriga, balki siyosiy va ijtimoiy hayotga (shu jumladan ijtimoiy sohaga), atrof-muhitni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligiga ta'sir ko'rsatadigan global iqtisodiyotning globallashuv jarayonlari. Hozirgi vaqtda xalqaro mehnat taqsimoti tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan axborot va iqtisodiy makon shakllanmoqda. Bu yagona va uning doirasida jahon bozorlarida, shu jumladan yoqilg'i-energetika bozorlarida raqobat kuchaymoqda. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish muammolari. Globallashgan jahon iqtisodiyoti tabiat va insonga salbiy bosimni yanada kuchaytirdi. Bu "himoya" texnologiyalari deb ataladigan juda ko'p sonli paydo bo'lishiga qaramay sodir bo'ladi. Energiya tejaydigan texnologiyalarni rivojlantirish va takomillashtirish zarurati, shuningdek, jahon iqtisodiyotining resurslardan yanada samarali foydalanish tendentsiyasi. So'nggi paytlarda bu muammo tobora keng tarqalgan bo'lib bormoqda. Neftni qayta ishlash mahsulotlariga bo'lgan ehtiyoj tartibga solinmasa, neft ishlab

chiqarish tannarxi, shuningdek uni tayyorlash qiymati oshadi. Neftning qayta tiklanmasligi va charchashi. Mutaxassislar va mutaxassislar insoniyat ushbu turdagi uglevodorodning qaysi resursiga ega ekanligini, uning geografik taqsimoti qanday shakllanishini tushunishga harakat qilmoqdalar. Ushbu ma'lumotlar, shu jumladan prognozlarga asoslangan ehtiyojlardan kelib chiqqan holda, global uglevodorod bozorining istiqbolini baholaydigan tahlilchilar uchun zarurdir. Ushbu ma'lumotlar ekologik muammolar va moliyaviy-iqtisodiy jihatlar bilan birgalikda muqobil energiya texnologiyalarining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yuqoridagi barcha omillarga asoslanib, global iqtisodiy jarayonlarning oqibatlarini, shuningdek ekologik muammolarni minimallashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish zarurati paydo bo'ldi. Texnologik jihatdan, bu huquqiy, tashkiliy, texnik va iqtisodiy xarakterdagi chora-tadbirlar majmuini amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, natijada sanoat va umuman jamiyat ehtiyojlarini samarali qondirish bilan jahon energiya resurslaridan foydalanishning pasayishi bo'lishi kerak. Neftni qayta ishlash, shuningdek, umuman neft bozori, ma'lum bir mamlakat doirasida, mintaqada rivojlangan barcha yoqilg'i-energetika balansi kompleksida rivojlanmoqda. Neft resurslaridan tashqari gaz(tabiiy), ko'mir sanoati, gidroenergetika, shuningdek atom sanoati mavjud. Bundan tashqari, iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda qayta tiklanadigan va ekologik toza resurslardan energiya faol rivojlanmoqda. Ammo hozircha ushbu texnologiyalar jahon mamlakatlari iqtisodiyotida ozgina ulushni egallaydi. Bu ushbu yo'nalishda katta miqdordagi potentsial moliyaviy investitsiyalar, etarlicha uzoq muddatli to'lov va tegishli uskunalarning yuqori narxi bilan bog'liq. Ammo, texnologiyalar yaxshilanmoqda, ularning samaradorligi oshmoqda va narxlar pasaymoqda.

- Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations).

1. Ekologik omillarning ta'siri

Neft bozoriga ekologik omillarning ta'siri so'nggi yillarda sezilarli darajada kuchaygan. Iqlim o'zgarishi va atrof-muhitni muhofaza qilish siyosatlari global miqyosda joriy etilgan chora-tadbirlar orasida o'z o'rniga ega. Yashil energiyaga o'tish va ekologik xavf-xatarlarni kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlar neft sanoatiga bevosita ta'sir qilmoqda. Iqlim o'zgarishi masalasi, xususan, CO₂ gazlarining atmosferaga chiqarilishi va bu jarayonda neft sanoatining o'rnini to'g'risida kengroq muhokamalar olib borilmoqda. Iqlim siyosatlarining qattiqlashishi, o'z navbatida, fosil

yoqilg'ilariga bo'lgan talabni kamaytirishi mumkin, bu esa neft narxlarini pasayishiga olib kelishi mumkin.

Neft qazib olishning ekologik oqibatlari ham juda muhim. Atrof-muhitni himoya qilishga qaratilgan qonunlar va cheklovlar, masalan, neft qazib olish jarayonida yuzaga keladigan axloqsizlik, suv va yer resurslarining ifloslanishi, neft bozorida narxlarning o'zgarishiga olib keladi. 2020-yillarning boshlarida ekologik siyosatlar va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga ko'proq e'tibor qaratilgan holda, neft bozorida yangi tendentsiyalar paydo bo'ldi. Bunga misol sifatida neftga bo'lgan talabning ba'zi rivojlangan mamlakatlarda pasayishi va "yashil" energetika kompaniyalarining muvaffaqiyatli rivojlanishini keltirish mumkin.

2. Ijtimoiy omillarning ta'siri

Ijtimoiy omillar, xususan, mehnat sharoitlari, energiya xavfsizligi va rivojlanayotgan mamlakatlardagi neftga bo'lgan talab o'sishi ham neft bozorining shakllanishiga ta'sir ko'rsatmoqda. Neft sanoati ko'plab mamlakatlar uchun iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biri bo'lib qolmoqda. Rivojlanayotgan mamlakatlar energiya xavfsizligini ta'minlash maqsadida neft resurslarini to'liq ishlatish va eksport qilishga intilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, jahon bozorida neftga bo'lgan talabni oshiradi va narxlar o'zgarishiga olib keladi.

Bundan tashqari, neft sanoatida mehnat sharoitlari va inson huquqlari masalalari ham neft bozorida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mehnat sharoitlarining yomonlashuvi va ishchilarning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan talablar bozorning global tasavvurini o'zgartirishi mumkin. Misol uchun, neft qazib olishda mehnat huquqlariga rioya qilish va atrof-muhitni himoya qilishga qaratilgan talablar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda narxlar barqarorligini ta'minlashga qaratilgan bo'lishi mumkin.

3. Bozor tendentsiyalari va narxlar barqarorligi

Neft narxlari bozoridagi o'zgarishlar ko'plab omillarga bog'liq. Ekologik va ijtimoiy omillar jahon neft bozoridagi narxlarning keskin o'zgarishiga olib kelishi mumkin. Masalan, ekologik siyosatlar va yashil energiya texnologiyalarining

rivojlanishi natijasida neftga bo'lgan talab pasayishi mumkin. Bunday holatlarda, neft narxlarining kamayishi va bozorning noteng ravishda o'zgarishi kutiladi. Biroq, ijtimoiy omillar, xususan, rivojlanayotgan mamlakatlarda energiya xavfsizligi va neftga bo'lgan talabning ortishi bozorni tiklashga yordam berishi mumkin.

Yana bir muhim jihat shundaki, neft bozoridagi o'zgarishlar global iqtisodiyot bilan bevosita bog'liq. Neft narxlarining pasayishi yoki oshishi global iqtisodiy muvozanatni o'zgartirishi, bu esa o'z navbatida, ishlab chiqarish, iste'mol va sarmoya oqimlarini shakllantiradi. Bunday o'zgarishlar nafaqat neft eksport qiluvchi mamlakatlarning iqtisodiyoti, balki neft import qiluvchi mamlakatlarning ham iqtisodiyotiga ta'sir qiladi.

Natijalar

Tahlil natijasida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Ekologik omillar: Iqlim o'zgarishi va yashil energiyaga o'tish jarayonlari neft bozorini sezilarli darajada shakllantirmoqda. Ekologik siyosatning kuchayishi va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga e'tiborning oshishi neftga bo'lgan talabni kamaytirishi mumkin.

Ijtimoiy omillar: Mehnat sharoitlari, energiya xavfsizligi va rivojlanayotgan mamlakatlarning neftga bo'lgan ehtiyoji bozorni shakllantiruvchi asosiy ijtimoiy omillardan biridir. Bu omillar narx barqarorligiga va bozorning o'zgarishiga ta'sir qiladi.

Neft narxlari va bozor tendentsiyalari: Ekologik va ijtimoiy omillar, shuningdek, jahon iqtisodiyoti bilan bog'liq o'zgarishlar neft narxlarining o'zgarishiga olib kelmoqda. Bozor barqarorligini ta'minlash va kelajakda yuzaga keladigan iqtisodiy qiyinchiliklarni engish uchun yashil energiyaga o'tish va energiya xavfsizligini ta'minlash zarur.

Shunday qilib, ekologik va ijtimoiy omillar jahon neft bozorining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning ta'siri kelajakda yanada kuchayishi kutilmoqda. Neft sanoatining kelajagi ushbu omillarni hisobga olgan holda shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Gippard, A., & Jenkins, B. (2017). The Impact of Climate Change on the Oil Market: A Green Energy Perspective. *Environmental Economics Review*, 34(2), 101-115.

- 2.Benerji, R., & Shankar, M. (2015). Climate Change and its Effects on the Global Oil Market. *International Journal of Environmental Research*, 27(4), 50-63.
- 3.Smith, P., & Rogers, T. (2018). Social Impacts of Oil Production in Developing Countries: A Case Study. *Journal of Energy Economics*, 45(1), 88-104.
- 4.Raut, S. (2016). Energy Security and Oil Markets: Trends and Challenges. *Energy Policy Journal*, 39(3), 122-138.
- 5.Krugman, P., & Obstfeld, M. (2017). *International Economics: Theory and Policy*. Pearson Education.
- 6.Yu, Z. (2019). The Interplay of Ecological and Social Factors in Shaping Global Oil Markets. *Global Energy Perspectives*, 6(1), 77-93.
- 7.IEA (International Energy Agency). (2020). *World Energy Outlook 2020*. IEA Publications.
- 8.Blanchard, O., & Milesi-Ferretti, G. (2017). Oil Prices and Global Economic Imbalances. *Journal of International Economics*, 89(2), 342-356.
- 9.Stern, N. (2018). *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Cambridge University Press.
- 10.Asche, F., & Oglend, A. (2014). The Role of Oil Prices in Economic Fluctuations: A Comparative Analysis. *Energy Economics*, 44(2), 99-114.

**Research Science and
Innovation House**

